

RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Xikmatullaeva Maftuna Oybekovna-Namangan Davlat Texnika universiteti, Iqtisodiyot fakulteti, Iqtisodiyot kafedrası M3-IQT-25 guruh magistranti

Fayzullayev Ulug'bek-Namangan Davlat Texnika universiteti, Iqtisodiyot fakulteti, Iqtisodiyot kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonida barqaror rivojlanish konsepsiyalarini takomillashtirish masalalari O'zbekiston Respublikasi misolida kompleks tahlil qilingan. Tadqiqotda raqamli texnologiyalarning iqtisodiy o'sish sur'atlari, ijtimoiy rivojlanish va ekologik barqarorlikka ta'siri statistik ma'lumotlar asosida baholangan. Shuningdek, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot rivojlanishining hozirgi holati, muammolari va istiqbollari aniqlanib, barqaror rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqola natijalari raqamli iqtisodiyot va barqaror rivojlanish sohasidagi ilmiy tadqiqotlarni yanada chuqurlashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, raqamli transformatsiya, innovatsiyalar, yashil iqtisodiyot, statistik tahlil, O'zbekiston iqtisodiyoti.

Kirish

XXI asrda raqamli texnologiyalar iqtisodiy tizimlarning asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylandi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ishlab chiqarish jarayonlari, xizmatlar sohasi va davlat boshqaruvini tubdan o'zgartirmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bilan birga, barqaror rivojlanish tamoyillariga rioya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasi iqtisodiy o'sish, ijtimoiy tenglik va ekologik xavfsizlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga qaratilgan. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar doirasida raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonlarini barqaror rivojlanish maqsadlari bilan uyg'unlashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Raqamli iqtisodiyot va barqaror rivojlanishning nazariy asoslari

Raqamli iqtisodiyot – bu iqtisodiy faoliyatda raqamli texnologiyalar, katta ma'lumotlar (Big Data), sun'iy intellekt, blokcheyn va bulutli texnologiyalardan foydalanishga asoslangan iqtisodiy tizimdir. Barqaror rivojlanish esa hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirgan holda kelajak avlodlar imkoniyatlarini cheklamaslikni nazarda tutadi.

Ilmiy adabiyotlarda raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishga ta'siri quyidagi yo'nalishlarda ko'rib chiqiladi:

Iqtisodiy samaradorlik va mehnat unumdorligini oshirish;

Ijtimoiy xizmatlar sifati va qamrovini kengaytirish;

Ekologik yuklamani kamaytirish va resurslardan oqilona foydalanish. Shu bilan birga, raqamli tafovut va texnologik notenglik barqaror rivojlanishga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot rivojlanishining hozirgi holati

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot ko'rsatkichlarining o'sishi (2019–2024 yillar)

1-jadval

Ko'rsatkichlar	2019	2021	2023	2024
Internet foydalanuvchilari (mln kishi)	22.5	25.5	28.5	30.5
AKT sohasi YAIMdagi ulushi (%)	2.2	2.5	3.1	3.5

Elektron davlat xizmatlari soni	150	300	500	700
Raqamli to'lovlar ulushi (%)	34	45	60	68

So'nggi yillarda O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, elektron hukumat, raqamli moliya xizmatlari va onlayn savdo platformalari keng joriy etilmoqda.

Manba: O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida tuzilgan.

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, raqamli iqtisodiyot ko'rsatkichlari yildan-yilga barqaror o'sib bormoqda. Bu esa iqtisodiyotning raqamlashtirish darajasi oshayotganidan dalolat beradi.

Raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishga ta'sirini statistik tahlili

Raqamli iqtisodiyot va barqaror rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlikni baholash uchun AKT sohasi rivoji va iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari tahlil qilindi.

2-jadval

Yillar	AKT investitsiyalari (trln so'm)	YAIM o'sishi (%)
2019	6.5	5.7
2020	7.2	1.9
2021	8.9	7.4
2022	11.2	5.5
2023	14	6

Mazkur tahlil natijalariga ko'ra, AKT investitsiyalarining oshishi YAIM o'sish sur'atlariga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu raqamli iqtisodiyot barqaror iqtisodiy rivojlanishning muhim omili ekanligini tasdiqlaydi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida ekologik va ijtimoiy barqarorlik, Raqamli texnologiyalar ekologik

barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. "Aqlli" energiya tizimlari, raqamli monitoring va avtomatlashtirish resurs sarfini kamaytiradi.

Shuningdek, raqamli iqtisodiyot aholining ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi va hududlar o'rtasidagi tafovutni kamaytirishga xizmat qiladi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida barqaror rivojlanish konsepsiyalarini takomillashtirish yo'nalishlari

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun quyidagi yo'nalishlarni rivojlantirish maqsadga muvofiq:

raqamli infratuzilmani hududlar kesimida teng rivojlantirish;

raqamli savodxonlik va kadrlar tayyorlashni kuchaytirish;

ekologik toza va energiya tejankor texnologiyalarni rag'batlantirish;

raqamli boshqaruv va ochiq ma'lumotlar tizimini rivojlantirish;

raqamli innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyotga o'tish O'zbekiston Respublikasida barqaror rivojlanishni ta'minlashning muhim omillaridan biridir. Statistika tahlillar raqamli texnologiyalarning iqtisodiy o'sish, ijtimoiy farovonlik va ekologik samaradorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Shu bois, raqamli transformatsiya jarayonlarini barqaror rivojlanish konsepsiyalari bilan uyg'unlashtirish mamlakatning uzoq muddatli rivojlanish strategiyasida muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi.
2. United Nations. Sustainable Development Goals Report.
3. World Bank. Digital Economy for Development.
4. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution.
5. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi rasmiy ma'lumotlari.